

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27.02.1987, sp. zn. 6 Cz 10/87, ECLI:CZ:NS:1987:6.CZ.10.1987.1

Číslo: 32/1989

Právní věta: Neoprávněným majetkovým prospěchem organizace je plnění přijaté od pracovníka na úhradu schodku, jestliže schodek vznikl úplně nebo zčásti bez jeho zavinění, takže v tomto rozsahu plnil bez právního důvodu. Rozsah, v němž se pracovník zprostil podle ustanovení § 176 odst. 3 zák. práce uvedené odpovědnosti, musí být v řízení o vydání neoprávněného majetkového prospěchu bezpečně zjištěn, aby bylo možné určit výši neoprávněného majetkového prospěchu, který takto organizace získala a který je povinna vydat.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 27.02.1987

Spisová značka: 6 Cz 10/87

Číslo rozhodnutí: 32

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bezdůvodné obohacení, Neoprávněný majetkový prospěch, Odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách, Organizace socialistické

Předpisy: 65/1965 Sb. § 176
§ 243

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 32

Neoprávněným majetkovým prospěchem organizace je plnění přijaté od pracovníka na úhradu schodku, jestliže schodek vznikl úplně nebo zčásti bez jeho zavinění, takže v tomto rozsahu plnil bez právního důvodu.

Rozsah, v němž se pracovník zprostil podle ustanovení § 176 odst. 3 zák. práce uvedené odpovědnosti, musí být v řízení o vydání neoprávněného majetkového prospěchu bezpečně zjištěn, aby bylo možné určit výši neoprávněného majetkového prospěchu, který takto organizace získala a který je povinna vydat.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 27. 2. 1987, [6 Cz 10/87](#))

Žalobci se žalobou domáhali proti žalované organizaci vydání neoprávněného majetkového prospěchu. Uvedli, že pracovali jako hmotně odpovědní pracovníci žalované organizace v jejich

prodejních č. 021 a 336 v Ch., v nichž byly zjištěny schodky ke dni 21. 2. 1983, 21. 3. 1983 a 1. 2. 1984. Na úhradu těchto schodků jim bylo na základě dohody o srážkách ze mzdy sraženo celkem 12 740,- Kčs. Členkou kolektivu hmotně odpovědných pracovníků byla v rozhodných inventarizačních obdobích také Z. D., jež byla odsouzena za to, že v těchto obdobích krátila tržby, čímž spáchala trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. V jednání této pracovnice žalobci spatřovali okolnost, pro kterou se zcela zprostiti odpovědnosti za schodek. V důsledku toho pak částky, které jim byly sraženy na úhradu schodků, činí neoprávněný majetkový prospěch, který žalovaná organizace na jejich úkor získala.

Okresní soud v Havlíčkově Brodě rozsudkem uložil žalované organizaci zaplatit devíti ze 12 žalobců celkem 5875,- Kčs a v ostatních uplatněných nárocích žalobu zamítl. Současně rozhodlo nákladech řízení a o soudním poplatku. Dospěl k závěru, že žaloba je důvodná zčásti. Zmíněné schodky zavinila do výše 13 500,- Kčs Z. D. rozkrádáním majetku v socialistickém vlastnictví. Zbývající část schodků hradí určenými podíly všichni hmotně odpovědní pracovníci. Nově určený podíl je přitom nižší u žalobce A. D. o 5276,- Kčs, u žalobkyně J. Š. o 2595,- Kčs, u žalobkyně H. M. o 66,- Kčs, u žalobkyně L. Š. o 69,- Kčs, u žalobkyně M. Z. o 420,- Kčs, u žalobkyně E. B. o 346,- Kčs, u žalobkyně H. P. o 378,- Kčs, u žalobkyně I. M. o 206,- Kčs, u žalobkyně E. K. o 167,- Kčs, u žalobkyně M. S. o 47,- Kčs, u žalobce V. R. o 1397,- Kčs a u žalobkyně L. B. o 1148,- Kčs. Pozdější zjištění trestné činnosti Z. D. nemůže být důvodem k tomu, aby se žalobci zcela zprostiti odpovědnosti za vzniklé schodky. Pouze žalobkyni M. S. musí žalovaná organizace vrátit celou sraženou částku, neboť v rozhodném období prodejně nepracovala.

Proti tomuto rozsudku podali odvolání všichni žalobci kromě M. S. a požadovali, aby žalobě bylo v plném rozsahu vyhověno, neboť se zcela zprostiti odpovědnosti za schodky.

Krajský soud v Hradci Králové svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně s výjimkou výroku ohledně žalobkyně M. S. a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Ztotožnil se se závěrem, že se žalobci zprostiti odpovědnosti v tom rozsahu, v jakém byla Z. D. v trestním řízení odsouzena, tedy do výše 13 500,- Kčs. S odkazem na jednání této pracovnice se nemohli žalobci zprostit své odpovědnosti ve větším rozsahu a jinou okolnost, pro kterou by se zprostit mohli, neprokázali a ani netvrdili.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že uvedenými rozsudky soudů obou stupňů v uvedeném rozsahu byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 243 odst. 1 zák. práce získá-li pracovník neoprávněný majetkový prospěch na úkor organizace nebo organizace na úkor pracovníka, musí jej vydat. Neoprávněným majetkovým prospěchem je podle ustanovení § 243 odst. 2 zák. práce prospěch získaný plněním bez právního důvodu nebo plnění z neplatného právního důvodu.

V projednávané věci se žalobci domáhali vůči žalované organizaci vydání neoprávněného majetkového prospěchu s odůvodněním, že na úhradu schodků plnili, ačkoli k tomu nebyli povinni, neboť se své odpovědnosti zprostiti, takže plnili bez právního důvodu. Poukázali přitom na trestnou činnost Z. D. s tím, že v jednání této pracovnice spatřovali okolnost, pro kterou se odpovědnosti zcela zprostiti.

Případem neoprávněného majetkového prospěchu je i plnění na úhradu schodku, jestliže pracovník později prokázal, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění. Rozsah, v jakém se pracovník podle ustanovení § 176 odst. 3 zák. práce zprostit odpovědnosti, musí být v řízení o vydání neoprávněného majetkového prospěchu postaven najisto, aby bylo možné určit výši neoprávněného

majetkového prospěchu, který plněním pracovníka organizace získala. V daném případě bylo proto třeba, aby si soudy opatřily úplné podklady pro posouzení toho, zda se žalobci zprostiti odpovědnost zcela, popřípadě zčásti a konkrétně z jaké části.

Dostatečné podklady neměly soudy především v bezpečném zjištění toho, v jaké míře zavinila schodky Z. D. Nebylo možné vycházet pouze z toho, že této pracovníci bylo v trestním řízení uloženo nahradit žalované organizaci škodu ve výši 13 500,- Kčs. V trestním řízení soud zjišťoval rozsah trestní odpovědnosti Z. D. a dospěl k závěru, že způsobila žalované organizaci škodu nejméně 13 500,- Kčs. Žalované organizaci přiznal částku 13 500,- Kčs a se zbytkem jejího nároku ji odkázal na řízení občanskoprávní. Bylo proto nezbytné, aby soudy doplnily dokazování a na základě jeho výsledků určily, v jaké výši Z. D. Způsobila škodu žalované organizaci a odpovídá (podle míry svého ustanovení § 182 odst. 3 zák. práce) za vzniklé schodky. Zejména měl být proveden důkaz spisem sp. zn. 1 T 489/84 okresního soudu v Havlíčkově Brodě, protože důkaz pouze trestním rozsudkem nepostačoval, popřípadě měly být provedeny i další důkazy potřebné pro posouzení míry zavinění Z. D., jak by jejich potřeba vyplynula z provedeného z provedeného důkazu trestním spisem.

Povinností soudů bylo zabývat se tím, zda žalobci zprostiti své odpovědnosti zcela, popřípadě z větší části, též se zřetelem na jiné skutečnosti. Za tím účelem bylo nutné podrobněji vyslechnout žalobce, eventuálně informované pracovníky žalované organizace, zjistit výsledky předchozích inventarizací apod. V tomto směru bylo třeba se zabývat např. i tvrzením žalobců V. R. a L. B. o tom, že na jaře 1983 nesouhlasili se zařazení Z. D. do kolektivu hmotně odpovědných pracovníků a žádali v té souvislosti o provedení inventarizace, a posoudit, zda šlo o případ, na který dopadá ustanovení § 46 odst. 2 nařízení vlády ČSSR č. 54/1975 Sb. /1/.

Bude též povinností soudu zjistit, zda žalovaná organizace v mezidobí uplatnila vůči žalobcům nárok na úhradu zbylých částí schodků, které nebyly uhrazeny srážkami ze mzdy, a za tím účelem vyžádat příslušné spisy a provést jimi důkaz.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že soud prvního stupně svým rozhodnutím porušil zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř. a odvolací soud navíc v ustanoveních § 219 o. s. ř., oba ve vztahu k ustanovení § 176 odst. 3, § 182 odst. 3 a § 243 odst. 1 a 2 zák. práce.

Poznámky pod čarou:

1) Viz nyní § 43 odst. 2 nařízení vlády ČSSR č. 223/1988 Sb.